

پیشگیری از جرم با چشم انداز اسلامی

دکتر امین امیریان فارسانی

استادیار گروه حقوق و دانشگاه شهید اشرفی اصفهانی

دکتر رشید مری

استادیار گروه حقوق دانشگاه شهرکرد

پیشگیری از جرم با چشم انداز اسلامی

تألیف: دکتر امین امیریان فارسانی و دکتر رشید قدیری		
طرح جلد و صفحه آرایی: مریم فتاحی	مدیر هنری: شیرین مرتضوی	
ناشر: جهاد دانشگاهی واحد چهارمحال و بختیاری	تیراژ: ۵۰۰ نسخه	
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۲۰۵-۳۷-۴	چاپ: اول / بهار ۱۴۰۰	۸۰/۰۰۰ تومان
سرشناسه : امیریان فارسانی، امین، ۱۳۶۹ - عنوان و نام پدیدآور : پیشگیری از جرم با چشم انداز اسلامی / امین امیریان فارسانی، رشید قدیری. مشخصات نشر : شهرکرد: جهاد دانشگاهی، واحد استان چهارمحال و بختیاری، ۱۴۰۰. مشخصات ظاهری : ۱۵۸ ص شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۷۲۰۵-۳۷-۴ وضعیت فهرست نویسی: فیبا یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۵۲ - ۱۵۶ موضوع : جرم و جنایت -- پیشگیری -- جنبه های مذهبی -- اسلام موضوع : Crime prevention -- Religious aspects -- Islam : موضوع : جرم شناسی -- جنبه های مذهبی -- اسلام موضوع : Criminology -- Religious aspects -- Islam : موضوع : انحراف اجتماعی -- پیشگیری -- جنبه های مذهبی -- اسلام موضوع : Deviant behavior -- Prevention -- Religious aspects -- Islam : شناسه افزوده : قدیری بهرام آبادی، رشید، ۱۳۶۲ - شناسه افزوده : جهاد دانشگاهی. واحد استان چهارمحال و بختیاری. انتشارات رده بندی کنگره : BP۲۳۰/۱ رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۸۳۴ شماره کتابشناسی ملی : ۷۶۴۵۳۲۶		

استان چهارمحال و بختیاری

انتشارات جهاد دانشگاهی واحد چهارمحال و بختیاری
شهرکرد-میرآباد شرقی، نبش میدان جهاد دانشگاهی
ساختمان ستاد جهاد دانشگاهی استان، طبقه دوم
۰۳۸۳۲۲۲۰۰۷-۰۳۸۳۲۲۲۰۰۷

www.jchb.ir

فهرست

مقدمه / ۷

فصل اول: مبانی و هستان شناسی پیش‌گیری از جرم / ۹

مبحث اول: مبانی پیش‌گیری از جرم / ۱۰

صیانت از هویت فرهنگی / ۱۰

ایجاد احساس و امنیت عمومی / ۱۱

قانون‌گرایی / ۱۳

مبحث دوم: تعریف و انواع پیش‌گیری / ۱۴

گفتار اول: تعریف پیش‌گیری / ۱۴

گفتار دوم: انواع پیش‌گیری / ۱۵

مبحث سوم: پیش‌گیری از وقوع بزه و ارتباط آن با انحصار شناسی / ۲۹

گفتار اول: انسان شناسی؛ مقدمه و مبنای تحقیق در علوم مرتبط با انسان / ۲۹

گفتار دوم: پیش‌گیری از جرم و ارتباط آن با اخلاق / ۳۸

فصل دوم: پیش‌گیری اجتماعی از منظر اسلام و علم جرم شناسی / ۴۷

مبحث اول: پیش‌گیری اجتماعی از وقوع جرم از منظر علم جرم شناسی / ۵۱

گفتار اول: مفهوم کنترل اجتماعی / ۵۱

گفتار دوم: نظریه‌های کنترل اجتماعی / ۵۵

مبحث دوم: پیش‌گیری اجتماعی از وقوع جرم از منظر اسلام / ۶۳

گفتار اول: خود کنترلی در آموزه‌های اسلامی با تکیه بر توجه دادن به ارزش‌های وجودی / ۶۳

گفتار دوم: خود کنترلی با تکیه بر پرورش نگرش توحیدی / ۶۸

- فصل سوم: پیش‌گیری وضعی از منظر اسلام و علم جرم‌شناسی / ۷۹
- مبحث اول: پیش‌گیری از طریق تغییر وضعیت فرد در معرض بزهکاری / ۸۴
- گفتار اول: نظارت و کنترل اجتماعی / ۸۴
- گفتار دوم: ایجاد جرائم یا بازدارنده / ۱۱۲
- مبحث دوم: پیش‌گیری از طریق تغییر افراد یا اشیاء در معرض بزه دیدگی / ۱۲۴
- گفتار اول: تقویت آماج‌های جرم از طریق مصون‌سازی و جاذبه زدایی / ۱۲۵
- گفتار دوم: محافظت از اشیاء در معرض وقوع جرم (محافظت از آماج‌های جرم) / ۱۳۲
- مبحث سوم: پیش‌گیری از طریق تغییر شرایط محیطی / ۱۳۴
- گفتار اول: از بین بردن یا ضبط آلات و ادوات / ۱۳۵
- گفتار دوم: کنترل مکان‌های ارتکاب جرم / ۱۳۷
- رهاورد / ۱۳۹
- فهرست منابع / ۱۵۱

www.ketab.ir

از جمله هدف‌های مهم یک سیاست جنایی کارآمد، از بین بردن فرصت‌های ارتکاب جرم است. اگرچه گسترش و توسعه اختیارات حاکمیت در مقابله با فرصت‌های بزهکارانه اگر فاقد ضابطه و حدود معینی باشد ممکن است مفاسد بزرگی همچون به مخاطره افتادن حقوق و آزادی‌های فردی را در پی داشته باشد، اما امکان درپیش گرفتن راه‌های قانونی و مناسب در رفع موقعیت‌هایی که مقدمه ارتکاب جرم می‌باشد، وجود دارد و ضابطه‌مند و قانونی شدن مانع از سوء استفاده است.

در مکتب اسلام برخی دانشمندان اقدامات جامعه در مقابل پدیده بزهکاری را به دو گروه طبقه‌بندی کرده‌اند: نخست اقداماتی که با هدف پیش‌گیری از جرائم بالقوه صورت می‌گیرد و دیگری واکنش نسبت به اعمال ارتكابی در گذشته که مبنای تصمیم قاضی قرار می‌گیرد. در سیاست جنایی اسلام دفع منکر مانند رفع آن واجب دانسته شده است، زیرا ادله وجوب رفع منکر شامل راهکارهای تدافعی در پیش‌گیری از تحقق منکرات و جنایات نیز می‌شود.

این نوشتار در راستای همین هدف نگاشته می‌شود و مرصده تبیین این اندیشه است که از آموزه‌های اسلام که در قالب ده‌ها هزار آیه و روایت مطرح شده است، می‌توان پس از گردآوری و دسته‌بندی آنها بر اساس مباحث جرم‌شناسی، برای توصیف بزه و بزهکاری، مطالعه علمی علل بزهکاری، چگونگی راه‌های پیش‌گیری از وقوع جرم، اصلاح بزهکاران و جلوگیری از تکرار بزهکاری، تعیین سیاست‌های جنایی و همچنین عدالت کیفری بهره برد و از این مسیر به هدف‌های فوق رسید.

بزهکاری و نقص هنجارهای اجتماعی، پدیده‌ای است که از دیرباز به عنوان یکی از عوامل تهدید کننده در امنیت و آرامش زندگی به شمار می‌رفته است. این امر، امروزه به یکی از مشکلات اساسی جوامع بشری تبدیل شده است، به گونه‌ای که طبق گزارش دبیرخانه سازمان ملل متحد، میزان رشد سالانه جرائم گزارش شده است، به حدود پنج

درصد بالغ می‌گردد که از رشد جمعیت و نیز از رشد اقتصادی اکثر کشورهای جهان بیشتر است.^۱

این معضل زندگی اجتماعی در طول تاریخ زندگی بشر، هیچ‌گاه بی پاسخ گذاشته نشده و واکنش‌های مختلفی را از سوی جوامع مختلف سبب شده است. تعیین ضمانت اجرای کیفری و مجازات بزهکاران، تا مدت‌ها تنها اقدامی بود که در راستای مبارزه با معضل بزهکاری و جلوگیری از وقوع جرائم به کار گرفته می‌شد، تا این‌که با شکست نظام عدالت کیفری در مهار بزهکاری و جلوگیری از وقوع جرائم، در سال‌های پایانی قرن نوزدهم، اندیشه چرایی وقوع جرم و علت شناسی بزهکاری، نضج گرفت و منجر به شکل‌گیری علم «جرم شناسی» گردید. درک این واقعیت که استفاده صرف از ابزار مجازات، تنها مبارزه با معلول‌ها و بنابراین کم‌تأثیر است، به یک‌باره جهت‌گیری مبارزه علیه بزهکاری را تغییر داد و به سوی شناسایی علل و عوامل وقوع پدیده مجرمانه و اتخاذ پیش‌گیرانه غیر کیفری معطوف ساخت. براین اساس، موضوع پیش‌گیری از بزهکاری، رفته، رفته به یکی از موضوعات اصلی محافل حقوقی و جرم‌شناسی کشورها و مراجع و سازمان‌های بین‌المللی تبدیل شد.

www.ketab.ir

۱- میر محمد صادقی، حسین، ملاحظات در موضوع پیش‌گیری از وقوع جرم، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۳۵-۱۳۸۱، ص ۱۰۱